

Polish journal of science

POLISH JOURNAL OF SCIENCE

№24 (2020)

VOL. 2

ISSN 3353-2389

Polish journal of science:

- has been founded by a council of scientists, with the aim of helping the knowledge and scientific achievements to contribute to the world.
- articles published in the journal are placed additionally within the journal in international indexes and libraries.
- is a free access to the electronic archive of the journal, as well as to published articles.
- before publication, the articles pass through a rigorous selection and peer review, in order to preserve the scientific foundation of information.

Editor in chief – J an Kamiński, Kozminski University

Secretary – Mateusz Kowalczyk

Agata Żurawska – University of Warsaw, Poland

Jakub Walisiewicz – University of Lodz, Poland

Paula Bronisz – University of Wrocław, Poland

Barbara Lewczuk – Poznan University of Technology, Poland

Andrzej Janowiak – AGH University of Science and Technology, Poland

Frankie Imbriano – University of Milan, Italy

Taylor Jonson – Indiana University Bloomington, USA

Remi Tognetti – Ecole Normale Supérieure de Cachan, France

Bjørn Evertsen – Harstad University College, Norway

Nathalie Westerlund – Umea University, Sweden

Thea Huszti – Aalborg University, Denmark

Aubergine Cloez – Université de Montpellier, France

Eva Maria Bates – University of Navarra, Spain

Enda Baciú – Vienna University of Technology, Austria

Also in the work of the editorial board are involved independent experts

1000 copies

POLISH JOURNAL OF SCIENCE

Wojciecha Górskiego 9, Warszawa, Poland, 00-033

email: editor@poljs.com

site: <http://www.poljs.com>

CONTENT

ART STUDIES

Prodma T.

TO A SOURCES OF GENRE OF THE ANCIENT TOCCATA.
TOCCATA-FANFARA..... 3

ECONOMIC SCIENCES

Kuzmenko O.

TRADE RELATIONS OF UKRAINE WITH PARTNER
COUNTRIES: ANALYSIS AND PROSPECTS OF
COOPERATION 11

Egorov O., Chigarkina O.

ECOLOGICAL AND ECONOMIC PROBLEMS OF
DEVELOPMENT OF THE CASPIAN SHELF: WAYS TO
INCREASE ENERGY SECURITY 24

Tomashuk I.

ECSPOPT POTENTIAL OF RURAL TERRITORIES OF THE
VINNYA REGION: THE CURRENT SITUATION AND
PROSPECTS OF DEVELOPMENT 15

HISTORICAL SCIENCES

Gordienko A.

PREDATORY FINDS FROM WESTERN SIBERIA 29

Spodina V.

AXIOLOGICAL PERCEPTION OF TIME BY THE OB
UGRIANS AND THE SAMOYED PEOPLE 35

Pustyrev P.

INCREASE IN PRODUCTION AND EXPANSION OF THE
NOMENCLATURE OF THE MADE AMMUNITION AT
PLANT "KRASNOE SORMOVO" IN 1941-1944 32

JURIDICAL SCIENCES

Amantay A.,

Massaiynov Ye., Baimurynov J.
SOME CONSUMER PROTECTION ISSUES 39

Borusovskyi M.

STATE OF SCIENTIFIC DEVELOPMENT OF
INVESTIGATION OF DELIVERY A DELIBERATELY
WRONGFUL VERDICT, JUDGMENT, RESOLUTION OR
ORDER BY A JUDGE (JUDGES) 42

PEDAGOGICAL SCIENCES

Togaibaeva A., Abilyasheva A.

MODERN METHODS OF MANAGING A SECONDARY
SCHOOL 47

Zinchenko V.

RESEARCH ACTIVITY AS A MEANS OF FORMING THE
CAREER GUIDANCE COMPETENCE OF FUTURE
TEACHERS 50

Puzyreva O.

SHORT STORIES ABOUT LOVE IN THE AUTHOR'S
EDUCATIONAL AND FICTION CYCLE OF THE TEACHER
FOR A FOREIGN AUDIENCE: "HEART-TO-HEART
DIALOGUE" IN THE SOCIO-CULTURAL SPACE 54

Sabradinova A.

FORMATION OF THE PROFESSIONAL ORIENTATION
OF THE FUTURE INFORMATION THROUGH THE
PEDAGOGICAL TECHNOLOGISTS IN THE CONTEXT OF
THE UPDATED EDUCATIONAL CONTENT 71

Suguralieva A.

FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF THE
FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHER AS A PROBLEM
OF PROFESSIONAL TRAINING 73

PHILOLOGICAL SCIENCES

Khomova O.

THE ANALYSIS OF TRADITIONAL BIOGRAPHICAL
IMAGES ON THE MATERIAL OF THE PLAYS «SOUL IN
FIRE» AND «WAR WITH THE SALAMANDERS» BY V.
HERASYMCHUK 76

3. Коломацька С.П. Зовнішньоекономічна діяльність в Україні: правове регулювання та гарантії здійснення [Текст]: навч. посіб. / С.П. Коломацька. - К.: Професіонал, 2013. - 288 с.

4. Щербак В.Г. Проблеми проникнення вітчизняних підприємств на зовнішні ринки / В. Щербак, А. Лозенко // Фінанси України [Текст]. - 2009. - Вип. 5. - С. 41-43. - (Серія: Економіка)

5. Макогон Ю.В. Внешнеэкономическая деятельность Украины и Донецкой области в контексте трендов развития глобальной экономики. - Орієнтовані і прикладні проблеми моделювання сталого розвитку економічних систем /монографія /

під загальною редакцією Т.В. Орехової; відповід. ред. О.Л. Некрасова. – Донецьк: «Сучасний друк», 2013. – 467 с.

6. Кармінська-Белоброва М.В. Зовнішньоекономічна діяльність України на сучасному рівні: проблеми та напрямки / М.В. Кармінська-Белоброва // БІЗНЕСІНФОРМ. - 2016. - № 4. - С.15-24.

7. Герасименко Г.О. Характеристика та аналіз стану зовнішньоекономічної діяльності підприємств легкої промисловості України / Г.О. Герасименко, Ю.В. Гончаров // Актуальні проблеми економіки. - 2015. - № 3. - С. 69-78.

ЕКСПОРТНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Томашук І.

*асистент кафедри аналізу та статистики,
Вінницький національний аграрний університет, м. Вінниця*

ECSPORT POTENTIAL OF RURAL TERRITORIES OF THE VINNYA REGION: THE CURRENT SITUATION AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT

Tomashuk I.

*assistant of the department of analysis and statistics,
Vinnytsia National Agrarian University, Vinnytsia*

Анотація

Досліджено динаміку експорту Вінницької області, проведено аналіз сучасного експортного потенціалу в регіоні. Визначено комплекс внутрішніх і зовнішніх чинників, що впливають на український експорт, а також висвітлено основні його проблеми на сучасному етапі розвитку. З'ясовано домінуючі завдання у галузі фінансового сприяння експорту, враховуючи сучасний стан української економіки та актуальність проблем розвитку зовнішньоторговельного потенціалу країни. Наголошено, що розвиток експортного потенціалу країни має стати основою зовнішньоекономічної діяльності і прискорювачем економічного зростання. Акцентовано, що система експортного потенціалу сільських територій Вінницької області складається з чотирьох підсистем – соціальної, економічної, організаційно-управлінської та природно-ресурсної. Визначено, що значимість сільських територій посилюється їх винятковим внеском у формування основ продовольчої безпеки та нарощуванням експортного потенціалу країни. Вказано, що експортний потенціал тісно пов'язаний з конкурентоспроможністю продукції, що призначена для реалізації на світовому ринку.

Зроблено висновки, що основою експортного потенціалу сільських територій Вінницької області є ресурсно-сировинна база і стан економіки, які забезпечують науково-технологічний, промисловий, соціальний і культурний розвиток, що дозволяє досягти стійких темпів зростання експортного виробництва й високого рівня життя населення з врахуванням ринкових умов. Підтверджено, що Вінниччина має потужний сільськогосподарський комплекс та експортний потенціал аграрної продукції. Запропоновано створити сприятливі умови для динамічного розвитку експорту на основі прогресивної зміни спеціалізації та підвищення конкурентоспроможності національної економіки. Наголошено, що експорт сьогодні має стати стабілізаційним фактором та головним джерелом накопичення валютних резервів для структурної перебудови національного господарства.

Abstract

The dynamics of export of Vinnytsia region is researched, the analysis of modern export potential in the region is carried out. The complex of internal and external factors influencing Ukrainian export is defined, as well as its main problems at the present stage of development are highlighted. Also, the dominant tasks in the field of financial assistance to export have been clarified, taking into account the current state of the Ukrainian economy and the relevance of the problems of development of foreign trade potential of the country. It is emphasized that the development of the country's export potential should become the basis of foreign economic activity and the accelerator of economic growth. It is emphasized that the system of export potential of rural territories of Vinnytsia region consists of four subsystems - social, economic, organizational-managerial and natural-resource. It is determined that the importance of rural territories is enhanced by their exceptional contribution to the formation of food security bases and enhancement of the country's export potential. It is stated that export potential is closely related to the competitiveness of products intended for sale on the world market.

It is concluded that the basis of export potential of rural territories of Vinnytsia region is the resource and raw material base and the state of the economy, which provide scientific and technological, industrial, social and cultural development, which allows to achieve sustainable growth rates of export production and high standard of living of the population, taking into account market conditions. It is confirmed that Vinnytsia region has a strong agricultural complex and export potential of agricultural products. It is proposed to create favorable conditions for the dynamic development of exports based on the progressive change of specialization and increasing the competitiveness of the national economy. It is emphasized that export today should become a stabilizing factor and the main source of accumulation of foreign exchange reserves for structural restructuring of the national economy.

Ключові слова: експортний потенціал, інтеграція, сільські території, зовнішньоекономічна діяльність, активний експорт, продовольча безпека.

Keywords: export potential, integration, rural territories, foreign economic activity, active exports, food security.

Вступ. Сучасний розвиток світової економіки, що рухається глобалізацією економічних відносин, характеризується зростаючою роллю зовнішньої торгівлі між країнами та посиленням міжнародної конкуренції [8]. У цих умовах економічне зростання країни залежить від ефективного використання експортних можливостей економіки.

В останні роки українська економіка суттєво змінилася, особливо у зв'язку з ринковою трансформацією економічних відносин, що вплинуло і на зовнішньоторговельну діяльність України. Інтеграція України у світову економічну спільноту значно збільшила вплив зовнішньоторговельної діяльності на розвиток вітчизняної економіки. Сировинна орієнтація сучасного економічного розвитку, експорт найліквіднішої продукції - переважно товарів з низьким ступенем переробки, невелика частка у зовнішньоторговельному обороті високо-технологічної продукції з високим вмістом доданої вартості - гальмують економічне зростання України та повну експлуатацію її експортного потенціалу [6]. Експорт може послужити каталізатором майбутнього глобального відновлення економіки України та переходом до фази активних структурних змін у бік соціально орієнтованої держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання регіонального розвитку, зокрема розвитку сільських територій, ніколи не нехтувано економістами, оскільки сталий розвиток країни та її регіонів неможливий без соціальної активізації села. Проблеми формування ресурсного потенціалу сільських територій ґрунтовно досліджені у науко-

вих працях Г. Калетніка, І. Гончарук [4], В. Борщевського, Х. Притули, В. Крупіна, І. Куліша [2], Я. Жаліло, Д. Покришки, Я. Белінської [5], М. Ковальчук [6], К. Мазур [7], Є. Радченко [8], В. Семенова, О. Білеги [9] та ін.

Однак багато теоретичних та практичних питань у цьому контексті залишаються невирішеними, що потребує додаткових наукових досліджень, з метою виявлення шляхів покращення ефективності використання експортного потенціалу сільських територій Вінницької області.

Формування цілей статті. Метою дослідження є аналіз сучасного стану експортного потенціалу сільських територій Вінницької області, вивчення існуючих проблемних питань, які стосуються управління та державного регулювання розвитку експортного потенціалу Вінниччини й визначення основних напрямів його вдосконалення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток експортного потенціалу країни має стати основою зовнішньоторговельної діяльності та прискорити економічне зростання України та її регіонів [6]. Конкурентоспроможність продукції на ринку залежить від здатності підприємств пристосовуватися до ринкових умов, тобто до її виробничого потенціалу.

Експортний потенціал є частиною виробничого потенціалу регіону, результати розвитку якого реалізуються у сфері зовнішньої торгівлі, тобто здатність регіональної економіки відтворювати свої конкурентні переваги у сфері світової економіки (рис. 1) [6].

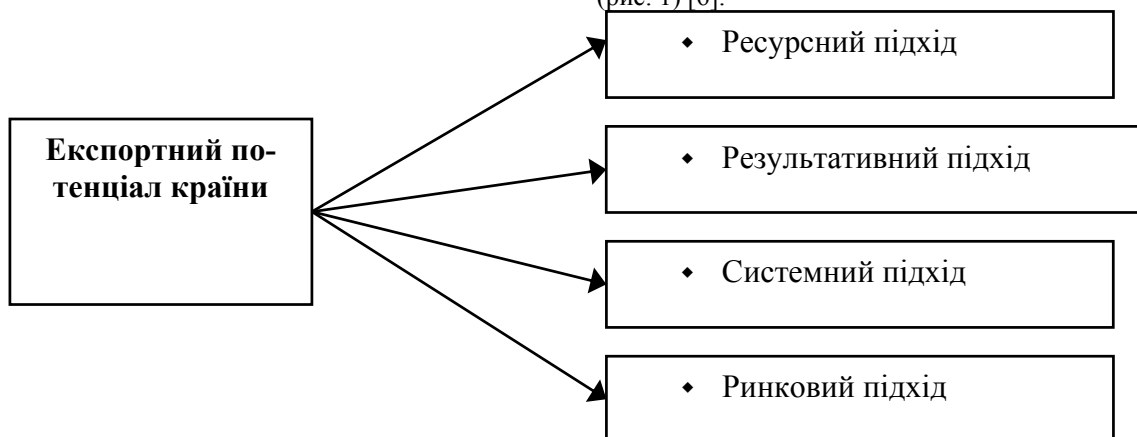

Рис. 1. Основні підходи до визначення категорії "експортний потенціал країни"

Джерело: сформовано за результатами дослідження

Одним із перших стратегічних кроків на шляху інтеграції України до світової економіки є поєднання структурної перебудови вітчизняної економіки з орієнтацією на активний експорт (рис. 2).

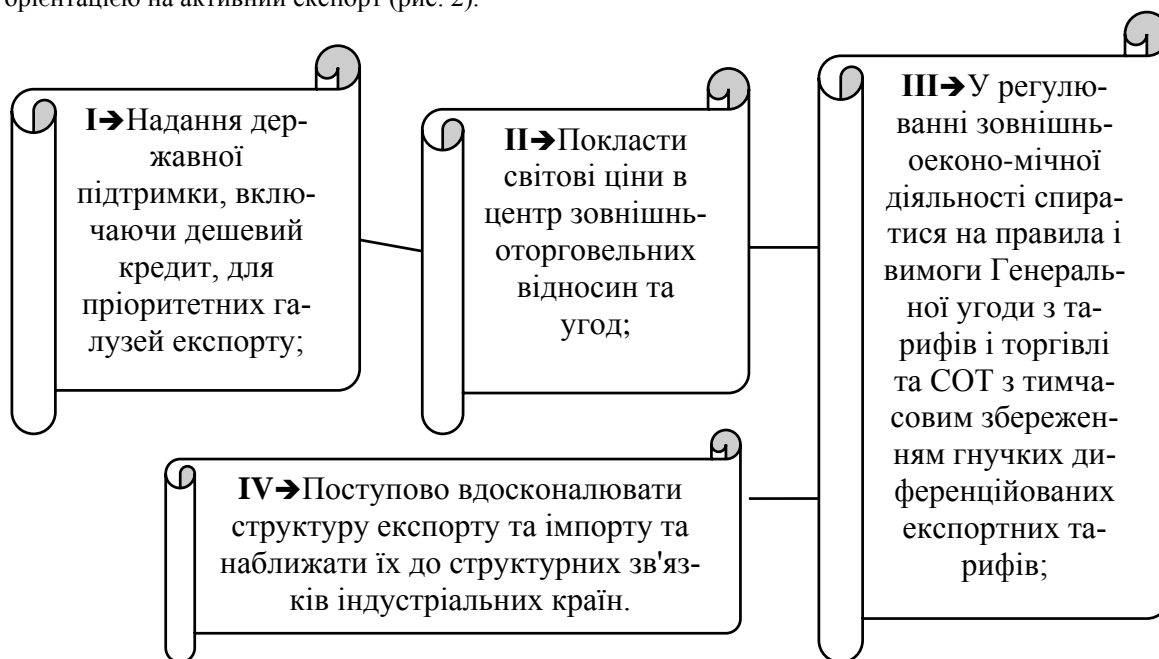

Рис. 2. Заходи здійснення перебудови експортного потенціалу

Джерело: сформовано за результатами дослідження

Для того, щоб побудувати експортно орієнтовану економіку у Вінницькій області, необхідно вивчати внутрішні можливості. Тому, особливої ролі набуває визначення пріоритетних для розвитку галузей, які були б підтримані державою [6].

У цьому контексті, стійкий розвиток економіки може бути забезпечений за рахунок поліпшення становища регіонів у міжнародному торговельному середовищі. Одним із шляхів підвищення конкурентоспроможності економіки Вінницької області на зовнішніх ринках є розширення її експортного потенціалу, що сприятиме збільшенню експорту [8; 11].

Організація системного розвитку експортного потенціалу сільських територій Вінницької області передбачає комплексні заходи - розробка теоретико-методологічних основ їх функціонування, ретельний аналіз існуючих умов та особливостей предмета дослідження, розробка на основі конкретних заходів та практичних рекомендацій.

Усі елементи системи сільських територій Вінницької області перебувають між собою у тісному взаємозв'язку. При цьому визначальним елементом сільської території регіону є соціум, а всі інші - спрямовані на максимальне забезпечення задоволення його потреб та інтересів (рис. 3).

Рис. 3. Основні елементи сільських територій регіону

Джерело: сформовано за результатами дослідження

Система експортного потенціалу сільських територій Вінницької області складається з чотирьох підсистем – соціальної, економічної, організаційно-управлінської та природно-ресурсної. Соціальна підсистема охоплює соціум (населення) соціальну інфраструктуру, сільську населенську мережу, а також матеріальне та соціальне забезпечення селян. Основні елементи економічної підсистеми - продуктивні сили, техніко-економічні відносини, виробничі відносини (відносини власності), економічний механізм. Підсистема природних ресурсів складається з природних ресурсів (земля, вода, корисні копалини, ліси, довкілля тощо) та природних умов (географічне положення, місцевість, кліматичні та інші умови). Організаційно-адміністративна підсистема сільських територій регіону - це сукупність державних органів та органів місцевого самоврядування, за допомогою яких сільські громади виконують свої функції [4; 9].

Сільські території займають особливе місце в соціально-економічному житті України. На них проживає третина населення нашої держави і припадає 90% її площі. Важливість цих територій підкріплюється їх винятковим внеском у формування основ продовольчої безпеки та нарощування експортного потенціалу країни. Ці та інші

чинники роблять розвиток сільських територій одним з головних пріоритетів державної політики України, спрямованої на підвищення рівня життя сільського населення, зростання ефективності функціонування АПК, поліпшення навколишнього середовища та підвищення якості людського капіталу [1; 7].

Державна політика розвитку сільських територій має на меті створення сприятливого інституційного, організаційного та економічного середовища на загальнонаціональному і регіональному рівнях. Крім того, стимулювати налагодження ефективних механізмів залучення вітчизняних й закордонних інвестицій у сільську місцевість [1], а також створювати комфортні умови для проживання і роботи мешканців українського села.

Досвід розвинених країн показує, що Європейська політика сільського розвитку еволюціонує як частина розвитку Спільної аграрної політики (САП), яка налаштована на багатфункціональність ведення сільського господарства.

Першочерговими кроками у формуванні політики сільського розвитку мають стати заходи стимулювання інвестицій у сільське господарство та занепадаючі сектори (рис.4).

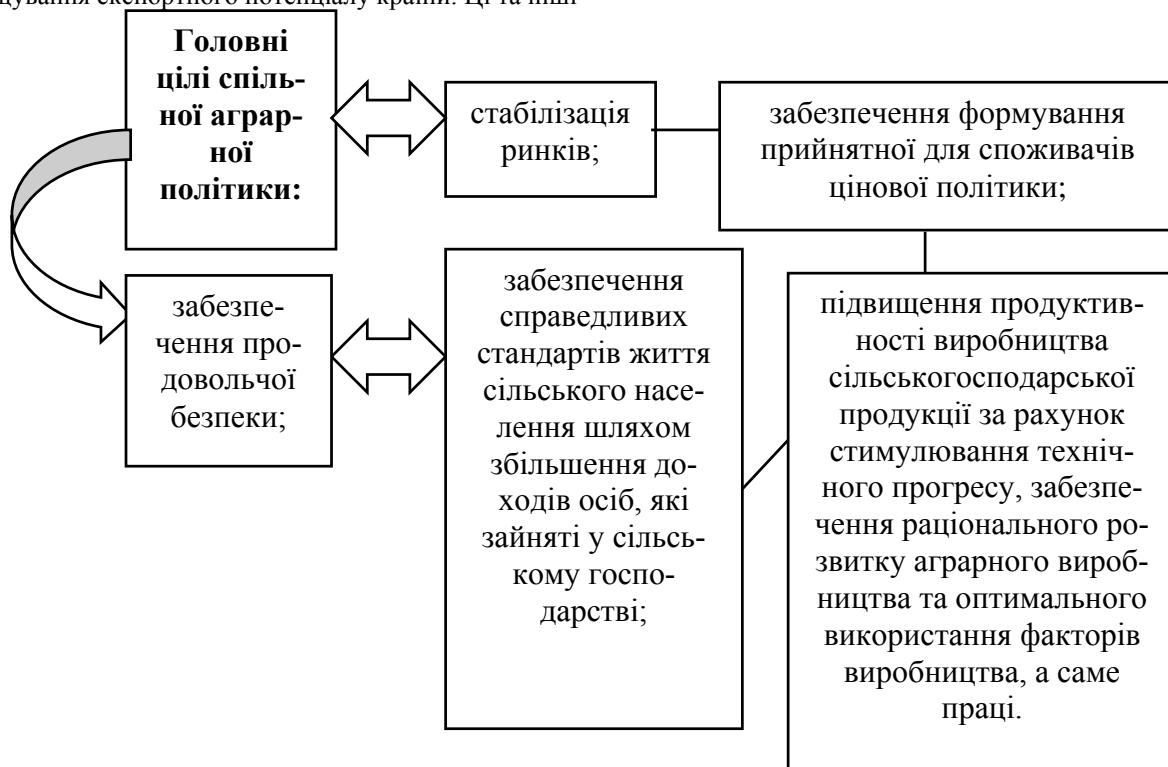

Рис. 4. Головні цілі спільної аграрної політики

Джерело: сформовано на основі [2]

Сьогодні головною ідеєю спільної аграрної політики є розроблення багаторічних програм розвитку і схем співфінансування спільно з країнами-членами (або регіонами). Проте, замість зосередження на трьох пріоритетних напрямках розвитку

(економічні, екологічні та соціальні питання) із зобов'язаннями мінімальних витрат по кожному з них, починаючи з 2013 року визначено 6 основних пріоритетів (рис. 5).

Рис. 5. Головні пріоритети розвитку сільських територій

Джерело: сформовано на основі [1]

Продовольча безпека є однією з головних цілей сільськогосподарської та економічної політики країни [2]. Однак існують певні визначені

критерії забезпечення продовольчої безпеки (рис. 6).

Рис. 6. Основні критерії формування продовольчої безпеки держави

Джерело: сформовано за результатами дослідження

Отже, основою продовольчої безпеки є аграрна політика держави.

Та низка чинників перешкоджає здійсненню ефективної експортної політики регіону (табл. 1).

Таблиця 1.

Чинники, які стримують здійснення ефективної експортної політики Вінницької області

	Характеристика факторів
I	Низька конкурентоспроможність більшості вітчизняних готових виробів;
II	відставання технічного рівня промислової продукції від світових аналогів;
III	невідповідність світовим метричним стандартам якості;
IV	відокремленість від участі у найбільш перспективних програмах виробництва нових виробів на міждержавній основі;
VI	нерозвиненість фінансової, технічної, інформаційної інфраструктури;
VII	відсутність стабільного законодавства і ефективного валютного контролю.

Джерело: сформовано за результатами дослідження

Експортний потенціал тісно пов'язаний з конкурентоспроможністю продукції, призначеної для продажу на світовому ринку. Експортний потенціал ґрунтується на ресурсній базі та стані економіки, які дають змогу науково-технічному, промислового, соціальному та культурному розвитку, що, враховуючи кон'юнктуру ринку, забезпечує стійке

зростання виробництва експорту та високий рівень життя населення [4; 5].

Обсяг зовнішньої торгівлі товарами у Вінницькій області в січні–серпні 2019 р. склав 1402,0 млн.дол. США. При цьому, обсяги експорту та імпорту становили, відповідно, 972,3 та 429,7 млн.дол., що свідчить про позитивну тенденцію у розвитку торгових операцій області (рис. 7).

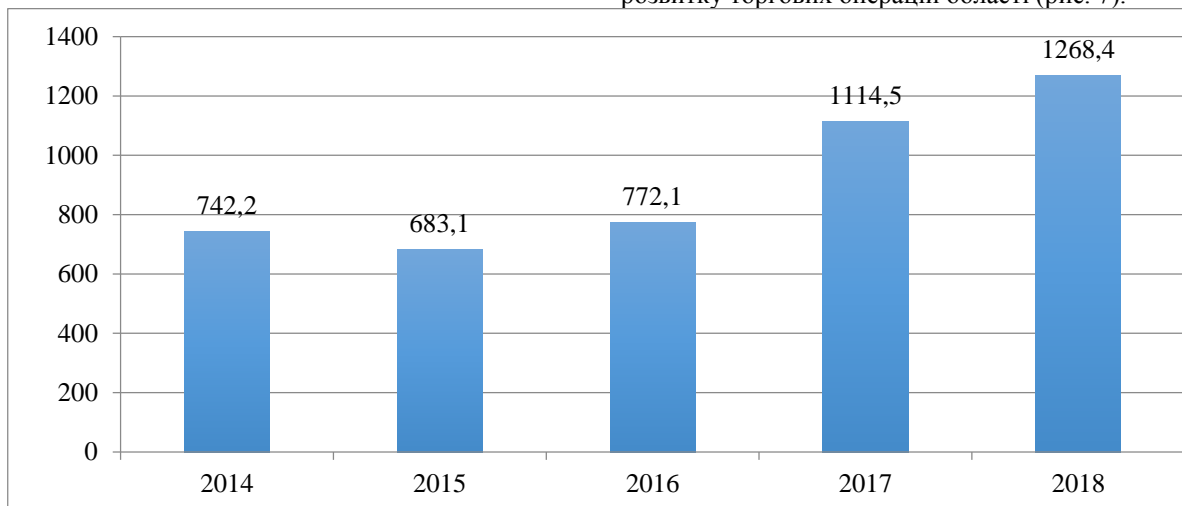

Рис. 7. Динаміка експорту товарів у Вінницькій області за 2014-2018 рр., млн. дол. США
Джерело: сформовано на основі [3]

Баланс зовнішньої торгівлі товарами у Вінницькій області - позитивний і в 2018 році склав 542,6 млн. дол. США. Зовнішньоторговельні операції Вінниччина здійснювала з партнерами із 135 країн світу (табл. 2).

Таблиця 2

Динаміка географічної структури зовнішньої торгівлі товарами у Вінницькій області за 2010-2017 рр., млн. дол. США

Експорт									
	Усього	Країни СНД	Інші країни світу	Європа	Країни ЄС (28)	Азія	Африка	Америка	Австралія і Океанія
2010	566,3	299,7	266,6	181,1	179,5	68,8	15,4	1,2	0,1
2011	661,7	296,2	365,5	233,5	231,5	103,6	19,5	8,8	0,1
2012	652,5	281,3	371,2	205,0	202,4	111,4	34,3	20,4	0,1
2013	679,3	308,3	371,0	177,9	176,3	135,9	30,3	26,8	0,1
2014	742,2	243,6	498,7	237,3	236,5	211,6	43,9	5,8	0,1
2015	846,9	183,5	663,4	275,7	274,4	308,8	65,4	13,4	0,1
2016	983,0	144,4	838,6	329,8	323,9	417,2	73,9	17,1	0,5
2017	1217,7	157,5	1060,2	456,7	445,3	491,9	92,9	18,4	0,3

Джерело: сформовано на основі [3]

Основними статтями експорту у Вінницькій області є жири та олії тваринного або рослинного походження (27,6% загальнообласного обсягу експорту), продукти рослинного походження (26,8%), готові харчові продукти (17,2%), деревина і вироби з деревини (8,3%), живі тварини, продукти тваринного походження (5,6%) і машини, обладнання та механізми, електротехнічне обладнання (5,4%). У загальному обсязі імпорту товарів машини, обладнання та механізми, електротехнічне

обладнання, засоби наземного транспорту, крім залізничного, продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості, недорогоцінні метали та вироби з них, полімерні матеріали, пластмаси та вироби з них, текстильні матеріали та текстильні вироби, деревина і вироби з неї, мінеральні продукти, готові харчові продукти та жири та олії тваринного або рослинного походження займають 92,0% (табл. 3) [3].

Таблиця 3.

Товарна структура зовнішньої торгівлі Вінницької області за 2018 рік

№	Код і назва товарів згідно з УКТЗЕД	Експорт		
		тис. дол. США	у % до 2017р.	у % до загального обсягу
	Усього	1429466,6	117,4	100,0
I	Живі тварини; продукти тваринного походження	79407,9	95,2	5,6
II	Продукти рослинного походження	355104,1	145,1	24,8
III	Жири та олії тваринного або рослинного походження	495017,4	109,1	34,6
IV	Готові харчові продукти	210493,2	98,9	14,7
V	Мінеральні продукти	30947,3	108,5	2,2
VI	Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості	21719,6	134,9	1,5
VII	Полімерні матеріали, пластмаси та вироби з них	2859,3	35,2	0,2
VIII	Шкури необроблені, шкіра вичищена	1304,2	138,7	0,1
IX	Деревина і вироби з деревини	111791,7	122,1	7,8
X	Маса з деревини або інших волокнистих целюлозних матеріалів	862,4	120,2	0,1
XI	Текстильні матеріали та текстильні вироби	33255,8	106,9	2,3
XII	Взуття, головні убори, парасольки	35,9	358,6	0,0
XIII	Вироби з каменю, гіпсу, цементу	857,6	110,1	0,1
XIV	Перли природні або культивовані, дорогоцінне або напівдорогоцінне каміння	3746,0	141,4	0,3
XV	Недорогоцінні метали та вироби з них	23018,6	119,1	1,6
XVI	Машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання	51958,5	279,1	3,6
XVII	Засоби наземного транспорту, літальні апарати, плавучі засоби	999,4	116,1	0,1
XVIII	Прилади та апарати оптичні, фотографічні	953,8	97,1	0,1
IXX	Різні промислові товари	4522,2	177,9	0,3
	Різне	611,7	204,5	0,0

Джерело: сформовано на основі [3]

Крім експорту товарів, Вінницька область успішно експортує різні види послуг, загальний обсяг яких у 2018 році склав 98504, тис. дол. США (табл.4).

Таблиця 4.

Структура зовнішньої торгівлі послугами за видами Вінницької області за 2018 рік

Найменування послуги згідно із КЗЕП	Експорт		
	тис. дол. США	у % до 2017 р.	у % до загального обсягу
Усього	98504,2	124,9	100,0
у тому числі			
Послуги з переробки матеріальних ресурсів	18911,6	161,5	19,2
з них			
Послуги для переробки товарів з метою реалізації за кордоном	18911,6	161,5	100,0
Послуги з ремонту та технічного обслуговування, що не віднесені до інших категорій	1148,9	140,0	1,2
Транспортні послуги	1427,1	139,4	1,4
Послуги, пов'язані з подорожами	10729,8	109,9	10,9
Послуги у сфері телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні послуги	62813,6	114,7	63,8
з них			
Комп'ютерні послуги	62340,4	115,5	99,2
Інформаційні послуги	473,2	59,1	0,8
Ділові послуги	3329,5	578,1	3,4

Джерело: сформовано на основі [3]

Вінниччина має потужний сільськогосподарський комплекс та експортний потенціал аграрної продукції. Високий рівень кооперації сільського господарства з переробними підприємствами, розвинену інфраструктуру для зберігання рослинницької продукції (елеваторне господарство, плодоовочеві сховища), потужний бурякоцукровий комплекс та високий потенціал імпортозаміщення, самозабезпечення регіонального ринку власним виробництвом. Ці сильні сторони є порівняльною перевагою регіону, оскільки вони дозволяють створити державну підтримку для сільськогосподарських підприємств, включаючи дрібних сільськогосподарських виробників. Використання нових технологій, добрив та обладнання, підвищення внутрішнього попиту на окремі види продукції, реалізація державних виробничих програм на органічну їжу; розвиток підприємств з переробки сільськогосподарської продукції, виробництва продуктів харчування, створення потужної мережі маркетингових організацій, оптовий продаж для малих та середніх виробників [7; 10] та розвиток послуг для сільськогосподарських кооперативів.

Перспективи розвитку експортного потенціалу Вінницької області можна вивчити методом планування. Екстраполяція, яку можна використовувати для прогнозування соціально-економічних явищ, відіграє важливу роль у плануванні. Екстраполяція - обчислення (прогноз) показників, які мо-

жуть лежати поза досліджуваним динамічним рядом. Такі прогнозні розрахунки (екстраполяційні) можна зробити наступним способом:

- використати для прогнозних розрахунків середньорічний абсолютний приріст. У даному випадку прогноз на наступні роки розраховується виходячи із значення абсолютного приросту обрахованого за даними показниками минулих років.

Рівняння вирівнювання ряду динаміки матиме наступний вигляд:

$$\tilde{y}_t = y_0 \pm \bar{A} \cdot t,$$

де $\tilde{y}_t$ - вирівняні рівні; y_0 - початковий рівень ряду;

$\bar{A}$ - середній абсолютний приріст; t - кількість річних приростів, які визначаються як різниця між порядковим номером кінцевого рівня динамічного ряду і прогнозного.

Середній абсолютний приріст $\bar{A}$ розраховують за формулою середньої арифметичної простої:

$$\bar{A} = \frac{\Sigma A_{щорічне}}{n-1} \text{ або } \bar{A} = \frac{y_n - y_0}{n-1},$$

За нашими розрахунками середній абсолютний приріст показників експорту товарів у Вінницькій області становитиме:

$$A_{сер.} = (1268,4 - 742,2) / 5 - 1 = 131,55 \text{ млн. дол США}$$

Розраховані прогнозні показники на 2019-2021 роки зображено в табл.5.

Таблиця 5.

Аналіз ряду динаміки показників експорту товарів у Вінницькій обл. методом вирівнювання по середньому абсолютному приросту, млн. дол. США

Роки	Порядковий номер року	Експорт товарів, млн. дол. США	Прогнозування по середньому абсолютному приросту
	t	y_i	$\tilde{y}_t = y_0 \pm \bar{A} \cdot t$
2014	0	742,2	742,2
2015	1	682,1	873,8
2016	2	772,1	1005,3
2017	3	1114,1	1136,8
2018	4	1268,4	1268,3
2019	5	-	1399,8
2020	6	-	1532,3
2021	7	-	1662,8

Прогнозний розрахунок експортних можливостей Вінницької області на 2019-2021 рр має висхідну тенденцію (рис.8).

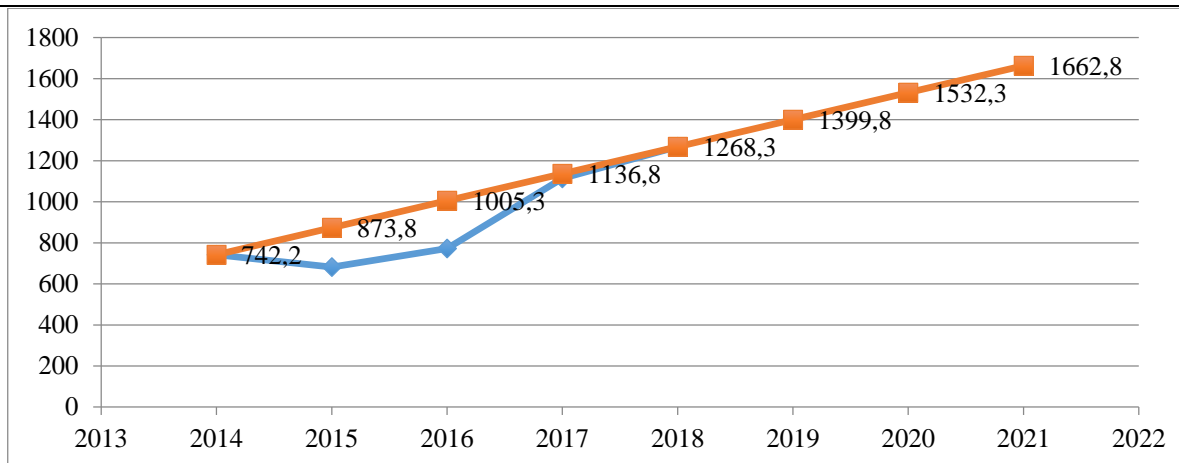

Рис. 8. Прогнозування показників експорту товарів у Вінницькій області на 2019-2021 рр. методом вирівнювання по середньому абсолютному приросту, млн. дол. США

Джерело: сформовано за результатами дослідження

Також Вінницька область має позитивний досвід залучення інвесторів та додаткових коштів на соціально-економічний розвиток територіальних громад в рамках міжнародної технічної допомоги (ЄС/ПРООН, Despro, УФСІ, Програми ЄС: Транскордонне співробітництво, Східне Партнерство та ін.). Ці сильні сторони регіону є порівняльною перевагою, оскільки їх можна підтримати такими можливостями, як інтерес зовнішніх інвесторів у регіоні та підтримка міжнародних організацій з економічного та соціального розвитку (дешеві позики, гранти та міжнародна технічна допомога) [10].

Одним із важливих напрямків підтримки експорту, особливо товарів з високим ступенем оброблення, є використання важелів податкового регулювання. Для вдосконалення діючої податкової системи України та посилення стимулюючого ефекту для вітчизняних виробників доцільно вивчити та апробувати можливі форми податкових пільг для експортерів з метою належної адаптації чинного законодавства.

Висновки. Дієвою складовою ефективного розвитку експортного потенціалу підприємств Вінницької області є активна політика експортного виробництва.

На нашу думку, експортний потенціал Вінницької області – це наявна та потенційна здатність економіки регіону виробляти максимально можливий обсяг конкурентоспроможної продукції з метою її подальшої реалізації з максимальною вигодою на зовнішніх ринках, за умови ефективного використання як власних, так і запозичених ресурсів.

Експорт сьогодні повинен стати стабілізуючим фактором і бути основним джерелом накопичення валюти для структурної перебудови економіки країни загалом та Вінницької області зокрема.

Список літератури

1. Борщевський В.В., Пritула Х.М., Крупін В.С., Куліш І.М. Проблеми та перспективи розвитку сільських територій України (на прикладі

Карпатського регіону): науково-аналітична доповідь НАН України. Інститут регіональних досліджень; Львів, 2011. 60 с.

2. Борщевський В.В. Розвиток сільських територій в системі євроінтеграційних пріоритетів України: [монографія] / НАН України. Ін-т регіональних досліджень; (Серія “Проблеми регіонального розвитку”). Львів, 2012. 216 с.

3. Головне управління статистики у Вінницькій області. URL: <http://www.vn.ukrstat.gov.ua/index.php/component/content/article/469/5692---2018.html> (дата звернення 2019, листопад, 14).

4. Гончарук І.В., Томашук І.В. Державне регулювання розвитку ресурсного потенціалу сільських територій: загальні аспекти. ЕКОНОМІКА. ФІНАНСИ. МЕНЕДЖМЕНТ: актуальні питання науки і практики. 2018. № 4 (32). С.19-30.

5. Жаліло Я.А., Покришка Д.С., Белінська Я.В. Економіка України після кризи: орієнтири стратегічних реформ. К.: НІСД. 2010.

6. Ковальчук М.Б. Експортний потенціал України: проблеми реалізації та шляхи вдосконалення. URL: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/36043/1/51_300-304.pdf (дата звернення 2019, жовтень, 11).

7. Mazur K.V., Tomashuk I.V. (2019). Governance and regulation as an indispensable condition for developing the potential of rural areas. *Baltic Journal of Economic Studies*, Vol. 5, №. 5 December, pp. 67-78.

8. Radchenko E. Defining Essence of “Export Potential of the Country” Concept. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2013. Вип. 34. С. 206-212

9. Семенов В.Ф., Білега О.В. Використання потенціалу сільських територій регіону. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1994/1/Використання%20потенціалу%20сільських%20територій%20регіону.pdf> (дата звернення 2019, жовтень, 27).

10. Стратегія збалансованого регіонального розвитку Вінницької області на період до 2020 року (нова редакція). URL: <http://www.vin.gov.ua/invest/rehionalni-prohramy-rozvytku/624-stratehiia-zbalansovanoho->

rehionalnoho-rozvytku-vinnytskoi-oblasti-na-period-do-2020-roku-nova-redaktsiia (дата звернення 2019, грудень, 23).

11. Tomashuk I.V. (2017). Problems and prospects of management development of rural territories. *Baltic Journal of Economic Studies*, Vol. 3. № 5 December, pp. 214-220.

12. Томашук І.В. Нові підходи розвитку сільських територій України в умовах децентралізації та змін у державній регіональній політиці. *Ефективна економіка*. 2020. № 1. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7613> (дата звернення: 07.02.2020). DOI: 10.32702/2307-2105-2020.1.153

ЭКОЛОГО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ ОСВОЕНИЯ КАСПИЙСКОГО ШЕЛЬФА: ПУТИ ПОВЫШЕНИЯ ЭНЕРГЕТИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

Егоров О.И.

*доктор экономических наук, профессор
Институт экономики Комитета науки*

Министерства образования и науки, Республики Казахстан, г. Алматы

Чигаркина О.А.

*кандидат экономических наук, ассоциированный профессор
Институт экономики Комитета науки*

Министерства образования и науки, Республики Казахстан, г. Алматы

ECOLOGICAL AND ECONOMIC PROBLEMS OF DEVELOPMENT OF THE CASPIAN SHELF: WAYS TO INCREASE ENERGY SECURITY

Egorov O.

*Doctor of Economics, Professor
Institute of Economics Committee of Science*

Ministry of Education and Science, Republic of Kazakhstan, Almaty,

Chigarkina O.

*PhD in Economics, associate professor
Institute of Economics Committee of Science*

Ministry of Education and Science, Republic of Kazakhstan, Almaty

Аннотация

Ежегодно из недр планеты изымается более 100 миллиардов различных видов минеральных ресурсов, относящихся к категории невозобновляемых. Однако извлеченные недровые ресурсы, задействованные в производственных циклах, используются с пользой примерно на 8-10%. Убедительным примером мощнейшего воздействия на экосистему может служить интенсивное развитие предприятий нефтяной и газовой промышленности. Так, на долю нефтегазодобывающего комплекса РК приходится 70% вредных выбросов в атмосферу. Основной задачей, стоящей перед Республикой Казахстан, является повышение эффективности и экологической безопасности использования всех видов ресурсов, в том числе и нефтегазовых.

Abstract

Every year more than 100 billions of different non-renewable mineral resources are extracted from the Earth interior. However, only 8-10% of the extracted subsoil resources are utilized in production cycle. The rest part is wastes damaging the environment and people health. The convincing example of powerful influence on ecological system is intensive development of oil and gas industry. 70% of pollutant emissions fall on oil and gas production sector of RK. The main task on transitioning to the “green economy” set for the Republic of Kazakhstan is to enhance the effectiveness and ecological safety of utilization of all types of resources including oil and gas. The main task facing the Republic of Kazakhstan is to increase the efficiency and environmental safety of the use of all types of resources, including oil and gas.

Ключевые слова: Каспийский шельф, нефтегазовый комплекс, нефтяные загрязнения, углеводородное сырье, экологические риски, энергетическая безопасность.

Keywords: Caspian shelf, oil and gas complex, oil pollution, hydrocarbons, environmental risks, energy security.

Добыча углеводородного сырья в Республике Казахстан осуществляется в ряде западных и южных регионов. Подавляющая часть ее, как и объемы разведанных запасов, сконцентрирована в западной части страны. Сегодня здесь осуществляется разработка месторождений, расположенных на континентальной территории, введено в промышленную

разработку первое месторождение казахстанского шельфа Каспийского моря – Кашаган.

Месторождение Кашаган, расположенное в 80 км к юго-западу от г. Атырау, относится к одному из крупнейших нефтегазовых месторождений Казахстана. Занимая территорию более 3300 кв. км, обладая геологическими запасами в размере 38